

MUNI
FSS

**SOCn5020 Sociologie vzdělávání
a evaluační výzkum**
Role vzdělání v životě jednotlivce

Tomáš Doseděl

Lidský kapitál

- Co je to vůbec ten kapitál?
- Ze sociologie známe kapitálů spoustu: kulturní, sociální, ekonomický, symbolický...
- Z každodenního života nejvíce kapitál ekonomický
- Ale jak bychom mohli kapitál (obecně) definovat?**

Lidský kapitál

□ Kapitál je něco, čím disponujeme, tedy co můžeme použít k prosazení svých zájmů

□ **Lidský kapitál:** prosazujeme svůj zájem na trhu práce

□ Zájem továrníka vs. zájem zaměstnance

Zaměstnanci s vyšším lidským kapitálem umí vyrábět lepší výrobky

Zaměstnanci s vyšším vzděláním vydělávají více peněz

□ Pohled OECD: *jakékoliv dovednosti, schopnosti a vlastnosti jedince, které usnadňují vytváření osobního, sociálního a ekonomického blaha*

Lidský kapitál

- Kapitál je něco, čím disponujeme, tedy co můžeme použít k prosazení svých zájmů
- **Lidský kapitál:** prosazujeme svůj zájem na trhu práce
- Zájem továrníka vs. zájem zaměstnance
- Pohled OECD: *jakékoliv dovednosti, schopnosti a vlastnosti jedince, které usnadňují vytváření osobního, sociálního a ekonomického blaha*

Návratnost vzdělání

- Vyšší příjem
- Lepší zaměstnání
- Nižší riziko nezaměstnanosti
- Stabilnější rodinný život
- Lepší zdravotní stav a delší život
- Nižší kriminalita a vyšší angažovanost
- Vyšší subjektivní štěstí

Návratnost vzdělání

<https://www.youtube.com/watch?v=jcuh6TlkjKw&t=625s>

Funguje vzdělání?

□ **Problém selektivity**

vybíráme ty nejlepší a dáváme jim na to diplom

□ **(Vysoká) škola jako zdroj znalostí, dovedností, hodnot**

homogenizace společnosti

viz např. postmaterialismus

signalizační teorie

devalvace vzdělání

Západ vs. Východ

- **Inflace vzdělání:** nic výrazného
- **Post-socialistické země:** prudký nárůst návratnosti v 1990s

Západ vs. Východ

Změny v odstupňování mezd podle vzdělání mezi lety 1988 a 1997

Stupeň vzdělání	1988		1997	
	Hrubá nominální mzda	Relace mezd podle vzdělání v % ¹⁾	Hrubá nominální mzda	Relace mezd podle vzdělání v % ¹⁾
Základní	2674	100	9112	100
Střední bez maturity, vyučení	3292	123	11396	125
Střední s maturitou	3290	123	13629	150
Vysokoškolské	4235	158	22016	242

Pozn: ¹⁾ základní vzdělání = 100%

Pramen: Spěváček, V. Transformace české republiky. Praha: Linde, 2002.

Západ vs. Východ

Změny v odstupňování mezd podle vzdělání mezi lety 1988 a 1997

Stupeň vzdělání	1988		1997	
	Hrubá nominální mzda	Relace mezd podle vzdělání v % ¹⁾	Hrubá nominální mzda	Relace mezd podle vzdělání v % ¹⁾
Základní	2674	100	9112	100
Střední bez maturity, vyučení	3292	123	11396	125
Střední s maturitou	3290	123	13629	150
Vysokoškolské	4235	158	22016	242

Pozn: ¹⁾ základní vzdělání = 100%

Pramen: Spěváček, V. Transformace české republiky. Praha: Linde, 2002.

☐ Základní:	26 733	100
☐ Vyučení:	29 776	111
☐ Maturita:	37 312	140
☐ VŠ (Mgr):	58 393	218

Západ vs. Východ

- **Inflace vzdělání:** nic výrazného
- **Post-socialistické země:** prudký nárůst návratnosti v 1990s
- **Po roce 2009 (krize 2007/8):** na Západě mírné zakolísání, na Východě stále rosteme

- Post-socialistické země stále nejsou saturovány absolventy vysokých škol

<https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm>

Tři role univerzit (Keller, Tvrdý)

□ Chrám

Elitní vzdělání pro úzkou skupinu vyvolených
Zasvěcení do tajných nauk

□ Výtah

Možnost zlepšení sociální pozice
Sociální vzestup (vzestupná mobilita)

□ Pojišťovna

Vzdělání ve vyšších vrstvách de facto povinnost
Pojistka proti sociálnímu pádu (sestupná mobilita)